

SKUPŠTINA CRNE GORE

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/19-

Podgorica, 18. decembar 2019. godine

INFORMACIJA
O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE MIRSADA MURIĆA
NA KONFERENCIJI "POŠTOVANJE LJUDSKIH PRAVA
LICA SA INTELEKTUALNIM SMETNJAMA",
održanoj u Podgorici 10. decembra 2019. godine

Član Odbora za ljudska prava i slobode Mirsad Murić učestvovao je na Konferenciji "Poštovanje ljudskih prava lica sa intelektualnim smetnjama", održanoj u Podgorici 10. decembra 2019. godine.

Konferenciju povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava organizovali su: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, Savjet Evrope i NVO "Građanska alijansa".

Uvodno obraćanje su imali: Mehmed Zenka, ministar za ljudska i manjinska prava, Nj.E. Aivo Orav, šef Delegacije EU u Crnoj Gori, Zdenka Perović, zamjenica koja obavlja funkciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Anjet Lanting, savjetnica UN za ljudska prava. Moderator je bio Milan Radović, programski direktor NVO "Građanska alijansa".

Ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka je poručio da je diskriminacija prema licima sa intelektualnim smetnjama prisutna u cijelom svijetu, a ne samo u Crnoj Gori. Smatra da se prema licima sa invaliditetom treba ponašati kao što se ophodi sa bliskim i dragim osobama. Zaključio je da je dužnost svakog pojedinca u društvu da se vodi principom nediskriminacije, a države da pruži maksimalni doprinos u borbi protiv diskriminacije.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Nj.E. Aivo Orav je ocijenio da stepen samostalnosti lica sa intelektualnim smetnjama u svakodnevnom životu predstavlja "lakmus test" za primjenu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Prema posljednjem Izvještaju Evropske komisije, u Crnoj Gori je ostvaren mali napredak po pitanju poštovanja prava lica sa invaliditetom i na planu usklađivanja zakonodavstva sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom. Crna Gora treba da usvoji akcioni plan za adresiranje preporuka Komiteta UN za prava osoba sa invaliditetom i da obezbijedi adekvatnu i transparentnu potrošnju sredstava iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Informisao je da i u zemljama EU postoji preko milion ljudi sa intelektualnim smetnjama koji su institucionalizovani i spriječeni da donose svakodnevne odluke u vezi svog života. Zaključio je da je u Crnoj Gori i EU potrebno preokrenuti stanje segregacije i izolacije osoba sa invaliditetom putem pozitivne vizije zajedničkog života u društvu jednakosti.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Zdenka Perović je istakla da lica sa intelektualnim smetnjama žive na marginama društva, suočavaju se sa diskriminacijom, borave u institucijama gdje su izolovani od društva i podložni su neodgovarajućem ophođenju, fizičkom, seksualnom i emocionalnom zlostavljanju i zanemarivanju. Nedostaje podrška države, što dovodi do teškog položaja i nemilih posljedica po mnoge porodice. Tretman teških oblika intelektualnih smetnji zahtijeva ulaganje velikih materijalnih sredstava i kontinuiran nadzor i brigu. Broj korisnika usluga Centra za autizam, razvojne smetnje i dječju psihijatriju "Ognjen Rakočević" je oko 3.700 djece, što znači da današnji tehnički i stručni kapaciteti JU Zavod "Komanski most" u budućnosti neće biti dovoljni za prihvatanje svih ovih lica. Neophodan je kontinuirani monitoring od strane nadležnih institucija, posebno u oblasti zaštite prava lica sa intelektualnim smetnjama.

Savjetnica UN za ljudska prava Anjet Lanting je saopštila da su Specijalni izvjestioci u brojnim zemljama dokumentovali i osudili ustaljenu diskriminatornu praksu oduzimanja poslovne sposobnosti osobama sa intelektualnim smetnjama, naglašavajući da status osobe sa invaliditetom ne smije predstavljati osnov za oduzimanje poslovne sposobnosti. 2017. godine Komitet UN za prava osoba sa invaliditetom pozvao je Crnu Goru da promijeni dominantan medicinski model pristupom zasnovanim na ljudskim pravima u svim zakonima, politikama i mjerama za podršku osobama sa invaliditetom.

UN, preko UNDP-a, namjerava da uskoro započne projekat za podršku nacionalnoj reformi koja će doprinijeti promjeni medicinskog modela pristupa prema osobama sa invaliditetom u socijalni model. Specijalni izvjestilac je pozvao države članice UN-a da u dogovoru sa civilnim društvom, naročito licima sa invaliditetom i njihovim reprezentativnim organizacijama, pruže podršku osobama sa intelektualnim smetnjama kako bi im se omogućilo da samostalno donose odluke. Takođe, Komitet UN za prava osoba sa invaliditetom je pozvao Crnu Goru da blisko saraduje sa osobama sa invaliditetom i njihovim reprezentativnim organizacijama.

Na Panel diskusiji su učestvovali: Milivoje Malidžan, predsjednik Grupe za samozastupanje lica sa intelektualnim invaliditetom i predstavnik NVO "Zračak nade", Svetlana Dujović, direktorica JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju „Pljevlja“ i predstavnica NVO "Zračak nade", Željko Darmanović, direktor Resursnog centra "1. jun", Vaselj Dušaj, direktor JU Zavod "Komanski most", Danijela Brajković, savjetnica u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Martina Markolović, socijalna radnica u NVO "Akcija za ljudska prava". Moderatorica je bila Aleksandra Popović, samostalna savjetnica I u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Crne Gore.

Predsjednik Grupe za samozastupanje lica sa intelektualnim invaliditetom i predstavnik NVO "Zračak nade" Milivoje Malidžan je informisao da Grupa predstavlja međunarodni pokret za ljudska prava koji vode osobe sa intelektualnim invaliditetom. Osobe sa intelektualnim invaliditetom putem principa samozastupanja žele da ostvare svoje pravo na samostalno donošenje sopstvenih odluka koje drugi treba da poštuju. Naglasio je da osobe sa invaliditetom treba tretirati kao ravnopravne članove zajednice, kao i da se mora spriječiti svaka vrsta njihove diskriminacije i omalovažavanja.

Direktorica JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju „Pljevlja“ Svetlana Dujović smatra neophodnim razvijanje novih i dodatnih usluga u našoj zajednici. Ukazala je da Centar ima problema sa nedovoljnim brojem stručnog kadra. Zaključila je da je neophodno obezbijediti Individualne tranzicione planove u školama i otvoriti više obrazovnih profila za treći stepen stručne sprema, kako bi djeca sa intelektualnim smetnjama mogla da izaberu školu i posao u skladu sa svojim sposobnostima.

Direktor Resursnog centra "1. jun" Željko Darmanović je ukazao da Centar pomaže predškolskim i školskim ustanovama putem programa inkluzivnog obrazovanja djece sa intelektualnim smetnjama. Centar trenutno ima 20 defektologa, koji u sklopu mobilne službe posjećuju redovne školske i predškolske ustanove i pružaju podršku nastavnicima. Informisao je da 80% djece koja borave u Centru ima autizam, a trenutno je 15 djece smješteno u Internatu Centra. Fokus Centra je na ranoj intervenciji i želji da se ostvari što veći broj tretmana. Novina u njihovom radu odnosi se na mogućnost da roditelji prisustvuju izvođenju tretmana koji traju nekoliko dana, a pritom imaju obezbijeđen smještaj, hranu i ostale uslove.

Direktor JU Zavod "Komanski most" Vaselj Dušaj je istakao da je Zavod jedina ustanova u Crnoj Gori koja se bavi smještajem odraslih osoba sa intelektualnim teškoćama. U Zavodu je trenutno 115 korskina, od čega 50 osoba ženskog pola i 65 osoba muškog pola kojima pružaju smještaj, medicinsku zaštitu i podršku za život u zajednici, kao i savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge. Trenutno se radi na donošenju Plana transformacije Zavoda u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom zdravlja, Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu i Glavnim gradom u cilju nastavka procesa deinstytucionalizacije. Zaključio je da je za kratko vrijeme postignut vidan napredak u poboljšavanju uslova života i rada korisnika i njihove sveobuhvatne rehabilitacije.

Savjetnica u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Danijela Brajković je istakla da je osobama sa intelektualnim smetnjama znatno smanjena ili potpuno onemogućena mogućnost zapošljavanja u redovnim uslovima što je prouzrokovano predrasudama, diskriminacijom i nedostatkom mjera za zapošljavanje osoba sa teškoćama u razvoju. Ocijenila je da Zavod „Komanski most“ mora kontinuirano raditi na unapređenju ljudskih prava svojih korisnika. Zaključila je da je važno da svi članovi porodice izgrade i zadrže pozitivan odnos prema djeci sa intelektualnim smetnjama, bez obzira na probleme i teškoće koje se mogu javiti u porodici.

Socijalna radnica u NVO „Akcija za ljudska prava“ Martina Markolović smatra da pitanje oduzimanja poslovne sposobnosti treba riješiti bez odlaganja, jer se sa ovim licima ne postupa kao sa nosiocima prava. Zaključila je Crna Gora mora izmijeniti zakonodavni okvir koji se tiče postupka oduzimanja poslovne sposobnosti, za koji smatra da je neprihvatljiv u modernom svijetu i suprotan principu poštovanja ljudskih prava.

Nakon Konferencije, učesnici su posjetili Resursni centar "1. jun" gdje je održana Pozorišna predstava za djecu "Da sam neko ko vlada planetom", autora Radojice Stankovića.

Ovim aktivnostima završeno je obilježavanje Međunarodnog dana ljudskih prava, u okviru kojeg je u periodu od 6. do 9. decembra održano: Takmičenje "Potraga za ljudskim pravima" i dodjela nagrada učenicima srednjih škola, Humanitarna fudbalska utakmica "Crna Gora – Ostatak svijeta" u cilju prikupljanja donacija za NVO "Zračak nade" iz Pljevalja, Simulacija suđenja za studente Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore, Veče posvećeno nagradi "Vaclav Havel" za alumniste Škole političkih studija i gostovanje na Televiziji Crne Gore u emisiji "Argumenti" na temu "Stanje ljudskih prava u Crnoj Gori".

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković